

Dagligdagens iranske banaliteter

Iranske kvinder. Foto: Wikimedia Commons

Hans Henrik Fafner 21.01.2023

KULTUR // BOGANMELDELSE – Den iransk-armenske forfatter Zoya Pirzad skriver om et samfund, hvor det ikke er nemt at skille sig ud og bryde med normerne, og særligt ikke når man er kvinde. Nu udkommer en fin og tankevækkende novellesamling fra hendes hånd på dansk, og det kan næppe være mere aktuelt på baggrund af kvindernes dramatiske oprør i Iran.

NOVELLESAMLING: Som alle andre eftermiddage

Forfatter: Zoya Pirzad

Oversat fra persisk af Shahin Aakjær (med sikker sprogforfølelse). **Forlag:** *Rebel With a Cause*. 105 sider. Udkom den 20. januar 2023

En kvinde har ambitioner om at skrive. Hver morgen siger hun til sig selv, at nu skal det være ... på denne dag vil hun se at få skrevet den historie, som hun har i tankerne. Den skal handle om en kanin, som falder i et dybt hul, som den ikke kan komme op af på egen hånd. Vennerne kommer med mad og drikke, så kaninen ikke dør af sult, og historien skal så fortælle, hvordan vennerne hjælper den til at undslippe.

Men så griber dagligdagens ubønhørlige rutine ind. Børnene skal sendes i skole, der skal vaskes op og gøres rent, og maden skal laves, inden manden kommer hjem fra arbejde. En almindelig dag plejer at ende med, at kvinden skriver nogle stikord til den planlagte historie, og dem sætter hun op på spejlet i badeværelset, så hun straks ser dem næste morgen. Men på denne dag går det helt galt.

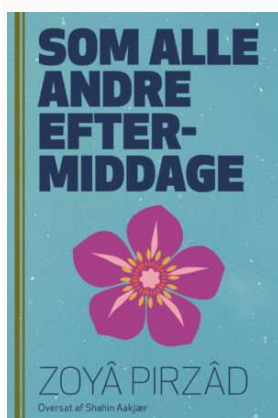
For at få tid til at skrive den historie, hun alligevel ikke når, laver hun et nemt måltid, som hendes mand dog ikke bryder sig om. For at kompensere ham beslutter hun at lave hans yndlingsret dagen efter – hvor hun ikke skal skrive – men fordi hun mangler den vigtigste ingrediens, bliver stikordene på spejlet til en påmindelse om, at hun skal huske at købe tomater!

Den kvindelige resignation

Det er måske ikke god anmeldertone at levere selve pointen i en fortælling her, men her er det næsten en nødvendighed for at forklare meningen med det hele. Den ganske korte fortælling er den første i en novellesamling af den iransk-armenske forfatter **Zoya Pirzad**, som nu udkommer på dansk. Det er en hel serie selvstændige læseoplevelser over et velkendt tema, og i den sammenhæng er fortællingen om kaninen og tomaten en af mange variationer.

Pirzad skriver om den kvindelige resignation, om overspringshandlinger og et ønske om at få en dagligdag til at fungere efter en fast rutine, selv om det betyder at give afkald på egne og vigtigere ønsker. Og hun gør det i en så afdæmpet og dagligdags sprogton, at de små men stærke fortællinger ikke kan undgå at fænge, selv om det i grunden handler om store og dramatiske forhold, der godt kunne påkalde voldsomme armbevægelser. Dette er i sig selv en kunst.

Temaet er naturligvis blevet behandlet før i mange forskellige sammenhænge, og det har gyldighed og relevans over hele verden. Men denne lille bog er særligt interessant, fordi den handler om iranske kvinders kår.

Bogforside

Forfatteren er datter af en iransk far med russiske rødder og en armensk mor, og det er blandt andet dette kulturelle sammenstød, der har formet hendes tænkning. I Vesten er hun bedst kendt for sine to romaner, der på engelsk har titlerne *Things We Left Unsaid* og *The Space Between Us*, som tematisk bevæger i samme sfære som novellerne.

Førstnævnte udspiller sig i byen Abadan, som er hjemstedet for en af Irans store olieterminaler, og hvor Zoya Pirzad selv voksede op og boede i mange år, inden hun flyttede til Yerevan i Armenien.

Romanens kvindelige hovedperson er husmor i bogstaveligste forstand, for omdrejningspunktet i hendes tilværelse er netop hjemmet, familien og den konstante indsats for at falde ind under normerne. Hendes mand har en god stilling i olieindustrien, og hendes store bekymring er, at han hverken ønsker at købe en ny og mere præsentabel bil eller at flytte til et bedre kvarter i byen, og oven i købet sympatiserer manden med det iranske kommunistparti, hvilket ikke er helt passende i omgivelsernes øjne.

Disse smukke og intense noveller er derfor nøjagtig ligeså relevante, som da de blev skrevet i begyndelsen af 1990'erne

Både novellerne og de to romaner er fra 1990'erne. Pirzad selv kom til verden i 1952 og er vokset op i en tid, hvor man talte åbent om retten til at blive hørt og være til. Det er disse ideologiske og politiske strømninger, der stadig eksisterede i den iranske tænkning, da hendes værker blev udgivet godt ti år efter den islamiske revolution i 1979. Forfatteren, der lever meget tilbagetrukket og stort set aldrig giver interviews eller udtaler sig til pressen, har givet udtryk for, at hun bestemt ikke er nogen politisk person, men at hun udelukkende interesserer sig for mennesker.

Man finder da heller ingen implicit systemkritik i hendes skrivning, hvilket uden tvivl er grunden til, at hendes bøger stadig bliver udgivet i Iran i store oplag. Men den ligger der mellem linjerne, blot klædt på som en beskrivelse af at overleve og eksistere, selv i livets mindste detaljer.

Zoya Pirzad. Foto: Oneworld Publications

Grønne og hvide Paykaner

Zoya Pirzads noveller blev til i tiden lige efter den otte år lange krig mellem Iran og Irak. Det var netop den periode, hvor de iranske kvinder, på trods af deres aktive deltagelse i revolutionen i 1979 og i den blodige krig mod nabolandet, i stigende grad fik begrænset deres rettigheder og adgang til samfundet. De blev

gemt væk i det private, og derfor tager Pirzad os med helt ind under huden og ind i hjertet hos de iranske kvinder og lader os føle og forstå dem på deres præmisser.

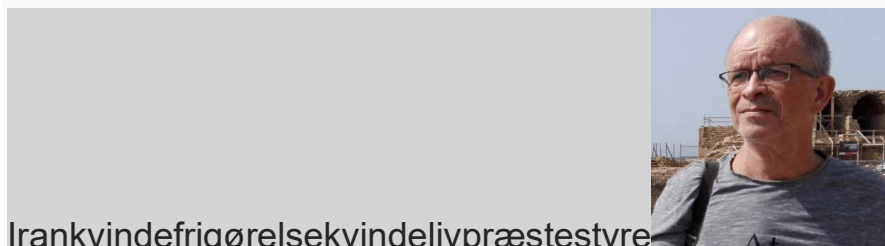
Disse smukke og intense noveller er derfor nøjagtig ligeså relevante, som da de blev skrevet i begyndelsen af 1990'erne. Forfatteren har på et tidspunkt sagt, at hun beskriver dagligdagens banaliteter, og det gør hun da også. Men under det hele ligger det subtile og det allegoriske.

... et mageløst indblik i alt det, de iranske kvinder er oppe imod aktuelt i deres næsten umulige oprør mod præstestyret

”Dagen adskilte sig ikke fra de andre dage,” står der således i novellen med titlen *Græshopperne*. ”En hær af Paykaner, grønne og hvide og bordeaux, myldrede rundt i gaderne. Paykanerne viste tænder, knurrede og sprang på hinanden. De slog og blev slået, og de blev blodige og ondsindede. Trafikbetjentene løftede hovederne op over trafikpropperne og kiggede op på kragerne, der hostende fløj rundt. Trafiklysene fik ondt i øjnene.”

Bogen er udstyret med en nyttig ordliste, og der kan man læse, at Paykan er navnet på et uhyre populært iransk bilmærke. Politiet kører omkring i hvide Paykaner!

Novellerne er fulde af den slags fine antydninger. De står som et signalement af et samfund, hvor det ikke er nemt at skille sig ud og bryde med normerne, og særligt ikke når man er kvinde. Og gennem sin fine beskrivelse af de iranske kvinders vilkår, giver Zoya Pirzad os hermed et mageløst indblik i alt det, de iranske kvinder er oppe imod aktuelt i deres næsten umulige oprør mod præstestyret.

Irankvindefrigørelsekvindelivpræstestyre

Hans Henrik Fafner

Hans Henrik Fafner (f. 1957) er journalist med fast base nord for Tel Aviv. Han har gennem de sidste 25 år – bl.a. som korrespondent for Dagbladet Information og sidenhen Weekendavisen – skrevet om Israel og Mellemøsten. Hans omfat